

MERYEM KORAY • Aptal İnsanlar, Zeki Makineler

MERYEM KORAY İstanbul Hukuk Fakültesi mezunu. Ege Üniversitesi'nde başlayan akademik yaşamı Dokuz Eylül ve Yıldız Teknik üniversitelerinde sürdü. Çalışmaları arasında sosyal siyaset, küreselleşme ve kadın sorunları başta geliyor. Kurumsal olarak emekli ama öğrenmeye ve işini yapmaya devam ediyor. Teknoloji cahili olsa da insanlık hali ve geleceği dertleri arasında; kitap da bunun sonucu. Kitapla insana, insanlığa ve teknolojik gelişmelere dair tartışmalar yaparken, teknolojik gelişmelerin olası sonuçları ve geleceğin belirsizliği ile ilgili düşünce ve kaygılarını da paylaşıyor. İki çocuğu, iki torunu var. Bir süredir memleketi İzmir'de yaşıyor.

İletişim Yayınları 3272 • Bugünün Kitapları 277

ISBN-13: 978-975-05-3465-2

© 2023 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2023, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN İrfan Eroğlu

KAPAK Tennur Baş

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Yağmur Yıldırım Bayrakçı

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MERYEM KORAY

Aptal İnsanlar, Zeki Makineler

İnsan, İnsanlık, Teknoloji

İÇİNDEKİLER

BAŞLARKEN

İnsanlık ve Teknoloji: Kanatlanmak ya da Dize Gelmek!	9
--	---

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN DENİLEN BİLMECE

İnsan Kim?	21
Maymundan akıllı makinelere.....	21
Biricikliği ile hiçliği arasında	25
Yeryüzündeki yeri ne?.....	30
İnsanlaşma Serüveni!	35
Çıplak maymundan yapay maymuna.....	37
Yapıp ettikleriyle "insanlaşan" varlık!	42
Zorlu ve Çelişkili Yolculuk	47
Zorunluluk ya da olasılık (özgürlük)!	48
İki arada bir derede.....	53
İşbirliği mi, çatışma mı?	56
Evrensel ilke: Kardeşinin bekçisi!	60
Günümüz ve İnsan	65

İNSAN DÜNYASI: BİR DOKUN BİN AH DİNLE!

Derdi Dünya Olanın, Dünya Kadar Derdi Vardır	77
Hegemonik Dünya: Silah+Para+Bilgi+Teknoloji	85
Talanın ve hegemonyanın ilk adımları.....	87
Avrupa-Amerika merkezli hegemonya ve liberal paket.....	90
Küreselleşme ile gelen yeni güç: Çin.....	95
Hegemonya içinde bir niş: Birleşmiş Milletler Örgütü.....	99
Ekonomik Sistem: Kapitalizm	103
Küreselleşen kapitalizm.....	105
Kapitalizmin fetret devri!.....	111
Fetret devrinin atlıları!.....	115
Ulus Devlet ve Siyasal Demokrasi!	125
Ulus devleti kimler kaptı!.....	126
Post-modern dünya!.....	133
Yabancılaşan siyaset.....	137
Gerileyen demokrasi.....	140
Küresel Tehlikelerle Sorunlar	147
Küresel ısınma ve iklim değişiklikleri.....	148
İnkârdan kabule.....	151
Yıkım ya da devrim!.....	154
Güce Doymayanlar ve Silahlanma Yarışı	159
Savaş helal, barış hayal!.....	160
Silahlanma yarışı.....	163
Zenginlik-Yoksulluk Uçurumu	167
Zenginlik ve züğürtlük elele.....	169
Belalı konular: Vergiler, kaçırlar, vergi cennetleri.....	175
Küresel Pandemi	183
COVID-19'un azizlikleri olabilir mi?.....	184
Çıkmaz sokakta bildiriler, manifestolar!.....	188
Araf	193

ELDEN DİLE, BEDENDEN BEYNE UZANAN TEKNOLOJİ

Teknoloji de Teknolojiymiş Ha!	199
Ey gafiller, araç mı sandınız?	200
Katlanarak büyüyor ve akıllanıyor	207
Akıllı Teknolojiler, Etik Sorunlar	215
Mahremiyetin kaybı ve gözetim kapitalizmi	219
Gözetim devleti ve sosyal puanlama	226
Güç ve iktidarın yeniden biçimlenmesi	230
<i>Algoracy</i> mi geliyor!	233
Teknoloji ve İşsizlik!	237
İki şiir bir anlatı	237
Teknolojik işsizlik yeni değil	239
Dijital teknolojiler ve büyük ayrışma	242
Teknolojik proletarya!	248
Teknoloji Seli Yükselirken	253
Yarının teknolojileri	255
Teknoloji seline insandan yana bakmak!	259
Otomasyonla ilgili senaryolar ve temel gelir	261
İnsanı değil teknolojiyi uyarlamak!	265
Süper Zekâ, Siborg Can, Emek Bot, Sanal-Dünya Derken Tekillik!	269
Yapay zekâ ve makine öğrenmesi	270
Süper zekâ: Kâhin ya da cin	274
Emektara dönüşen robotlar	277
Sanal dünyanın vaatleri	280
İnsan ötesine geçiş: Kurgudan ürüne mi?	282
Tekillik	289
Ütopyalar ve Distopyalar	295
İhtiyatlı iyimserlikten kuşkuya!	297
Gelişmeden yıkıma!	302
İnsanlığı Bekleyen Sınav!	309

ARAF'TAN SONRA

Dert Bir Olaydı Ağlamak Kolaydı.....317

İnsanlık ve Teknoloji: Kanatlanmak ya da Dize Gelmek!

Rahatı Kaçan Ağaç

Tanıdığım bir ağaç var
Etlik başlarına yakın
Saadetin adını bile duymamış
Tanrının işine bakın.

Geceyi gündüzü biliyor
Dört mevsimi, rüzgârı, karı
Ay ışığına bayılıyor
Ama kötülemiyor karanlığı.

Ona bir kitap vereceğim
Rahatını kaçırmak için
Bir öğrenegörsün aşkı
Ağacı o vakit seyredin.

– MELİH CEVDET ANDAY

Teknoloji ve insan ilişkisinin nereye varacağı konusu, ilk kez, Steven Spielberg'in 2001 tarihli *Yapay Zekâ (A.I.)* filmiyle kafamı kurcalamaya başladı sanırım. Bilim kurgu hep ilgimi çeker ama teknolojik açıdan akli ve duygularıyla insan benzeri robotlar üretecek kadar gelişmiş bir dünyada geçen hikâyeye farklı etkiledi beni.

Monica ile Steve'in oğlu Martin tedavisi bilinmeyen bir hastalığa yakalanır. Sonradan uyandırmak üzere dondurulan Martin'in yerine geçmesi için güzel, sevimli bir çocuk görünümündeki robot David (Haley J. Osment) üretilmiştir. Monica'yı an-

nesi olarak sevmek ve mutlu etmek üzere programlanmıştır; sevimliliği ve bağlılığından çabucak etkilenen Monica annelik duygusunu yeniden yaşamaya başlar. Ailenin oğlu artık David'dir ve herkes mutludur. Bir süre sonra Martin'in hastalığının tedavisi bulunur. Martin'in hayata döndürülmesi her şeyi alt üst eder. Martin, ailenin çocuğu ve gerçektir; David onunla rekabet edemeyeceğini bilmenin acısı ve kıskançlığıyla kahrolurken, Monica'nın okuduğu ve çok etkilendiği Pinokyo masalındaki Mavi Peri'den onu gerçek bir çocuğa dönüştürmesini diler. Gerçeğe dönüşse annesi ondan vazgeçmeyecektir. Dileği gerçekleşmediği gibi, kıskançlığı aileyi korkuttuğundan şirkete geri verileceğini öğrenir. Yeniden başkasına bağlanma şansı yoktur, fişi çekilip parçalanacağını bilir. David'in sona ermesi Monica'yı üzer ve şirkete vermek yerine David'i ormana götürüp bırakır. Orman onun gibi önce istenmiş, sonra ya bıkkınlığı ya işe yaramaz hale geldiğinden atılmış robotlarla dolu canlı bir çöplük gibidir. Ashında burada da kurtuluş yoktur; onları avlayan helikopterler dolaşır üzerlerinde. Spielberg, filmi, bu distopik orman ve çöpe atılıp çılgınlaşmış robotlar dünyasıyla bitirmez. Daha mutlu bir son mu istemiş, bilemiyorum, ama film, yüzyıllar sonra dünyadaki yaşamın sona erdiği bir zamanda uzaydan gelen ve uçuşan siluet gibi varlıkların David'i bulması, canlandırmaları ve onun için Monica ile birlikte mutlu bir sanal dünya yaratmalarıyla biter.

Günlerce filmi düşünüp durdum. Acısı, kıyımı bol olan bu dünyada yaşıyoruz, biliyorum; yine de istediğimiz görünüm ve duyguya sahip insan benzeri varlıklar yaratıp, ihtiyacımızı karşıladıktan sonra onları çöp gibi atmak dokundu bana. Sonuçta bazı metallerle kabloların, çiplerin bir araya getirildiği bir makine işte, üzülecek ne var denebilir ama ihtiyaçlarımıza göre duygular, tepkiler kazandırılacak bu insansı robotlara yalnız makine olarak bakılabilir mi? Bana doğru gelmiyor. İnsanlar bu tür zeki varlıklara bağlanacaklarından "çöp" muamelesi yapmayacakları da düşünülebilir ama insanların ne denli maymun iştahlı olduklarını bildiğimizden buna güvenmek zor. He-

vesle alınıp sonra sokaklara bırakılan o güzelim cins köpekler bunun ispatı!

Bu konular kafamı kurcalıyor ama aslına bakarsanız teknik anlamda teknolojiye yabancıyım; teknoloji cahiliyim yani... Akıllı makineler şöyle dursun, kocaman bir metal kütle olarak uçağın nasıl havalanıp uçabildiğini bile anlayamasam da, yaşamı kolaylaştıran makinelere sempati büyük; çamaşır ve bulaşık makinesine teşekkür ettiğim çoktur. Benzer sempatiyi şimdi bilgisayar ile internete duyduğumu söyleyebilirim. Bugünkü çocuklar gibi içine doğmadığımdan günümüz teknolojilerinin hepsi benim için fevkaladelik!

Örneğin şu internet dediğimiz şeyin masallardaki “açıl su-sam açıl” misali sihirli kapıdan kalır yanı var mı?

Gerçi mücevherlerle dolu hazinelere açılmıyor ama önümüze getirdikleri Kırk Haramiler’in hazinesinden değerli. Radyo ya da televizyon mu olsun istiyorsunuz, buyurun; hesap makinesine mi ihtiyacınız var, tıkla yeter; fotoğraf makinesi, ses kaydedici, navigatör, harita, ayna, sözlük, ansiklopedi, adres defteri, oyun konsolu gibi ne istersek yerine getiren sihirli bir alet var elimizde... Ancak bu sihirli kapının birilerinin elinde veri hırsızlığından siyasal manipülasyona, gözetim devletinden siber saldırıya kadar birçok kötülüğün müsebbibi olduğu da gerçek. Bir de karşınızda, artık makine olmaktan çıkmış, sorularınıza yanıt veren, istediklerinizi yerine getiren insansı varlıklar olduğunu düşünün!

Düşünmemiz de gerek... Neden dersenez, insanın eli ve bedeninden sonra beyninin bazı özelliklerinin makineye geçtiği zamanlara geldik; şimdi düşünme, kavrama, yanıtlama gibi daha kapsamlı yetilerin makineleşmesine gidiliyor. Bu, bir yandan insanlığın bugünkü kaygı uyandıran siyasal, toplumsal, ahlâki çökmüşlüğü ve zeki makinelerin insanlık adına gelişmeden çok tehlike olabileceği olasılığını akla getiriyor; öte yandan akıllı makineler dünyasında insana ne olacağını. Örneğin insan süper zeki makinelere karşın yönetimi elinde tutmayı becerebilecek mi, yoksa işe yaramaz hale mi gelecek? Ya da genetikteki gelişmelerle insanın daha sağlıklı, güçlü, zeki ol-

ması sağlanabildiğinde, bu teknolojiler tüm insanlığın hizmetinde mi olacak, yoksa birilerinin ötekilere karşı güçlenmesini sağlayarak köleliği mi hortlatacak? 3D makinelerle her şeyin üretimi mümkün olunca bundan refah mı üretilecek, silah ve savaş bolluğu mu? Kısacası öyle gelişmelerden söz ediyor ki, bugün “açıl susam açıl” misali olan sihir, yarın “Alaattin’in Lambası”na dönüşecek amma Alaattin’in lambasının insanın dileklerini yerine getirmesi gibi, yarının teknolojilerinin getirecekleri de insanın, insanlığın ne isteyeceğine bağlı olarak değişecek. Neyin isteneceğiye kuşkusuz insanlık durumuna bağlı!

Özetle, teknolojik gelişmeler karşısında aynı anda şaşkınlıkla hayranlık, korkuyla kaygı hisseden birine dönüştüm. “İnsan-sonrası” denilen düşünce akımına yakın duruyor ve yaşama daha bütünlüklü bakmanın gereğine inanıyorum ama insan türü ve dünyası açısından kaygılarım ağır basıyor. Anday’ın ağacı gibi rahatımın kaçması ve teknolojik gelişmelerin nereye varacağı konusunun peşine düşmem de bunlarla ilgili.

Bilim insanlarının çoğu, teknolojik gelişmelerin insan zekâsını aşacak noktaya gelmesi halinde insanlık için düşündürücü birçok sonucun ortaya çıkabileceğini yadsımıyor. En başta yapay zekâ çalışmalarının hızla gelişmesi ve bazı koruyucu önlemler almadan bir zekâ patlaması yaşanması durumunda olabileceklerden kaygılılar... Teknolojik gelişmelerin insan dünyasının sonunu getirecek bir noktaya varıp varamayacağı tartışılıyor. Bunun ötesinde de düşünülecek konular var. Örneğin zeki makinelerin yanı sıra daha güçlü, daha farklı insanlar, insan-makine karışımı siborgların ortaya çıktığı dünyada yaşanacak bireysel ve toplumsal dengesizlikler... Sanal dünyalara girmenin kolaylaşıp yaygınlaştığı zamanlarda gerçek dünyada yaşanacak sorun ve çatışmalar... Nanoteknolojiyle insan beynine ulaşılabildiğinde insanlar için ortaya çıkacak siber tehditler... Yapay gıdaya ulaşıldığında bu teknolojilerin insan sağlığı açısından taşıyacağı tehlikeler ya da birilerinin elinde hegemonya aracı, bir silah olarak kullanılma olasılığı! Özetle, dijitalleşme ile önceden bilinmeyen, düşünülemeyen sorunlarla karşılaşıl-

ması gibi, yapay zekâ, sosyal robotlar veya sanal dünyadaki gelişmelerle öngörülemeyen ve devasa sorunlarla karşılaşılacağı kuşkusuz. O nedenle teknolojik gelişmeler karşısında ihtiyatlı davranılmasını önerenler az değil.

Ancak onların tartışmalarında yer almayan bir konu var: Dünya ahvali. Oysa teknolojik gelişmelerle sağlanan gücün kimin elinde, hangi amaçla ve nasıl kullanılacağını bu ahval belirleyecek... Örneğin, dünya devlerinin arasındaki hegemonya mücadelesi, küresel ekonomi ve dev şirketlerin gücü, uluslararası ve ulusal düzeydeki siyasal mücadeleler, toplumlar ve insanlar arasındaki gelir farklılıkları gibi konularda insan dünyası ne durumdaysa muhtemelen teknolojik gelişmelerin getirecekleri de buna göre olacak. Yani insanlık her istediğini gerçekleştirecek olan Alaattin'in Lambası'nı bulsa bile, bu lambanın kimlerin elinde olacağı, nasıl ve niçin kullanılacağı meselesini insan dünyasının hali belirleyecek.

Gelecekte insan dünyasının nasıl olacağını bilemesek de nasıl bir dünya yarattığımızı görebiliyoruz. Örneğin, atmosferdeki karbon salınımı bugüne dek görülen en yüksek seviyeye çıkmış durumda; yenilenebilir enerjiye geçiş yine ertelenmiş, çevre katliamı hız kesmiyor... Silahlanma yarışı yavaşlamadı bile ve bu aptallıklara son vermek yerine Suriye'deki, Afganistan'daki savaşın getirdiği yıkımlar yetmezmiş gibi Putin Ukrayna'yı istilaya kalkışmış, savaş Avrupa'ya ulaşmış durumda... Başlangıçta çok umutlandık ama küreselleşme ile ne barışa ulaştık ne dünya ahalisi olarak birbirimize yakınlaştık: Aksine ayrılıklar ve düşmanlıklar büyüdü, çok kutuplu dünyaya savrulduk, Çin ekonomisinin yükselişiyle hegemonya savaşı kızıştı, silahlanma yarışı güçlendi. Daha hangi çatışmaların sıradada olduğunu bilemiyoruz ama "üçüncü dünya savaşı" olasılığı tartışmalara girmiş durumda... Sağlık teknolojisinin kanseri, Alzheimer'ı alt etmesini beklerken, COVID-19 salgınına maruz kaldık; salgının kendisi gibi, sağlık sistemlerinin ne kadar dayanıksız olduğunu görmek başka bir sürpriz oldu. Ya ulaştığımız zenginlik? İnsan dünyası daha önce hiç olmadığı kadar zengin oldu ama ne kapitalist ekonomi emme basma tulumba

gibi tepedekilere çalışmaktan vazgeçti ne de tepedekiler zenginliğe doydular. Zenginliğin paylaşımı her gün daha da içler acısı hale geldi. Atmosferde 100 km yükseğe çıkmak için 10 dakikalık bir seyahate 55 milyon dolar ödeyenlerin de, yüz milyonların yaşadığı açlık da aynı dünyanın hikâyeleri...

Kısacası, bugün insanın ulaştığı bilgi ve güç, etkilediği ve değiştirdiği koşullar nedeniyle “antroposen dünyası” diye söz edilen dünya bu! Evet, insanın dünya üzerindeki etkisi ve egemenliğinin arttığı açık; ne var ki, yukarıdaki örnekler bu egemenliğin bumerang gibi dönüp kendini vurduğunu da gösteriyor. O nedenle, şu zeki yaratığa bakıyorum da başardığı muhteşem gelişmeleri mi yazayım, işlediği günahları mı sayayım, yoksa bunca gelişmeye karşın bitmeyen aptallıklarımı mı sıralayayım, bilmiyorum.

Biliyorum, insanlık meseleleri teknoloji gibi heyecanlı konular değil, sıkıcılar; gençlerin ilgisini çekmediği de söylenebilir. Oysa geleceği onlar yaşayacak; bu konular benden çok onları ilgilendiriyor. Gelecekleri bu teknolojilerle biçimlenecek; bu sihirli dünyada örneğin sanal dünyalarda dolaşmak, hatta istediği sanal dünyayı yaratmak gibi heyecan verici olasılıklar var kuşkusuz. Var amma sanal dünyalarda uçarken işsiz güçsüz gecekondularda uyanmak da olası! Sanal dünyaları var ederken bu gibi kâbuslar olmasın istendiğinde ise, düşünüp tartışılması gereken konular teknolojiyle değil, insan dünyasıyla ilgili.

Bu çalışmanın çıkış noktası da burada. Teknolojinin iyisi ve kötüsü yok, hangi yönde kullanılacağı insana bağlı. Öte yandan, insanın kendisi ve ürettiği teknoloji de bir vakumda gerçekleşmiyor; bunlar bu dünyanın gerçekleri içinde biçimleniyor. Örneğin gelecek teknolojilerden ne bekleyebiliriz sorusuna, “insanın ve insanlığın alacağı hale göre teknolojinin verdikleri de değişecektir” demekten başka yanıt bulamayız. İnsanlığın bugünkü hali ise bu açıdan hiç umut verici değil... Örneğin düşünelim, insanlığın en büyük ihtiyacı yenilenebilir ve ucuz enerji üretimi iken, “silahlı insansız hava araçlarına” (SIHA) ve bu tür teknolojilere para yatırmayı kabul edebilir miyiz? Ya da

her yeni teknolojiyle işsizlik artarken, –yapay zekânın gelişmesiyle profesyonel mesleklerin bile ortadan kalkacağı anlaşıldı– işsizliğin artışı kabul etmek yerine, teknolojiyle gelen verimlilik artışının daha az ve daha kısa süreli çalışmayı sağlaması insanlık için daha doğru değil midir?

Bu tür sorular veya kıyaslamalar varsayımsal olarak bile gündemde değil; hatta bu tür ilişkiler ve sorular fantastik bulunuyor! Bunların sorulabileceğini bile unutmüş olanlara hatırlatmak durumundayız. İnsan değerlidir, kutsaldır, her şey insanların iyiliği için yapılmaktadır; peki insanı ve geleceğini ilgilendiren en önemli kararlarda insana yer verilmemesi ne olacak?

Küreselleşen kapitalizmle birlikte bugün ve gelecek açısından belirleyici kararlar ulus-üstüne taşındı; ulus devletlerin misyonu gerçekte küresel düzeyde belirlenen ekonomi politikasını –bu da neoliberal politikalar demek– ulusal düzeye uyarlamaktan ibaret. Yani, ulusal düzeyde yaptığımız siyasetin, sığındığımız demokrasinin önemli bir değişiklik yaratma şansı yok! Finansal piyasa ayrı kriz yaratır, yatırımlar ayrı dertler getirir, devlet iki arada kalmış hokkabazlık yapar, teknoloji devleri bildiğini okur, halkın kendi kendini yönetmesi olarak göklere çıkarılan demokrasiye de namerler düzmekle kalınır!

Gerçi insanların dünyanın gerçekleri ya da işleyişinden ne kadar haberdar olduğu, ne kadar umursadığı da sorulabilir! Çoğunlukla teknolojik gelişmelerin “büyüsüne” kapılmış insanların teknolojiyi sorgulamaları gibi, çözümü de ondan bekleyecekleri düşünülebilir. Ya da insanın açgözlülüğü ile umursamazlığı bilinirken, bunlara niye aldırısın ki, diye sorulabilir. Öte yandan insan dünyası, içinde yaşadığımız koşullar iyisiyle kötüsüyle insanın eseri olduğuna göre, insanı çare, umut diye görmek de kolay değil...

Bunlar doğru ama yeryüzündeki yaşam ile insan için “olmak veya olmamak” gibi bir tehlike doğmuşken, –sellerle evler yıkılır, ormanlar yanar, dereler kururken– meselenin bu soruları aştığı açık. Silahlanma yarışı da öyle; bu yarış sürdükçe dünya savaşı değilse de sürekli bir savaş hali, terör, siber veya bi-

yolojik-kimyasal saldırı yaşanacak, savaşın olmadığı yerler de mültecilerin çilesiyle uğraşacak demektir. Kısacası varoluşsal sorunlar ve bunların getirdiği tehdit ve tehlikelerden kimseye kurtuluş yok gibi... Eşitsizlik ve adaletsizlik arttıkça, büyüyen korku ve düşmanlıklar, sınırlarda yükselen duvarlar, yayılan suç ve terörden kurtulmak da kolay değil. Bunlardan kaçınmak, ancak yarattığımız insan dünyasını, içinde olduğumuz koşulları değiştirmekle mümkün; değişim de bugün ve gelecek üzerine düşünmekle başlıyor.

Bu çalışmada da, bir düşünme-tartışma denemesi. İnsan ve insan dünyasının bugünkü ahvali üzerine, beklenen teknolojik gelişmelerin içerdiği büyük potansiyelin birlikte nasıl bir geleceğe yol açacağı üzerine bir düşünme-tartışma denemesi... Düşünme ve tartışmaya, ilk olarak, insan dünyasının ve de geleceğin yaratıcısı olarak insanı tanımakla başlamak istiyorum. İnsan kim? İkinci Bölüm'de insanın yarattığı "insan dünyasını", sistemik özelliklerini, öne çıkan sorun ve tehlikeleriyle ele almak istiyorum. Bu, nerede durduğumuz ve nereye gideceğimiz üstüne düşünmek için gerekli. Üçüncü Bölüm'de ele alınan teknolojik gelişmelerin nasıl bir dünyada hayata geçtikleri ve nereye yönelebilecekleri üzerine düşünmek açısından da yol gösterici nitelikte.

Ne yazık ki insan dünyasından söz ederken iç açıcı haberler vermek zor, gelecekle ilgili karamsarlık çok. Yine de geleceği kurtarmak için bu acı gerçeklerle yüzleşmeliyiz, umudu da bunlar üzerinde düşünmekten devşirebiliriz. Öte yandan gerçekler umut verici olmasa da umudu insandan başka bir yerde aramak mümkün değil. O nedenle insana dönüyor, ona çağrı yapıyoruz. Birçok düşünür de tehlike çanlarına işaret edip insanlığı düşünmeye davet etmekte; teknolojik gelişmelerle ya da gelecekle ilgili her kitapta şöyle bir cümleye rastlamak mümkün: Her şey insana bağlı! Yaşamı daha yaşanılır, güvenli, huzurlu hale getirme mücadelesi yapan insanlar olduğu kuşkusuz. Bu denemenin dayanağı da burada.

Ahmed Arif ne güzel söylemiş...